Walter Palm: dichterlijke kwaliteit als vertrekpunt

Ter gelegenheid van de tentoonstelling 'Ilimitá den limitashon' in het Curaçaosch Museum verschenen Walter Palms verzamelde gedichten onder de titel 'Poetry, Poesia, Poëzie 1971 - 2000'.

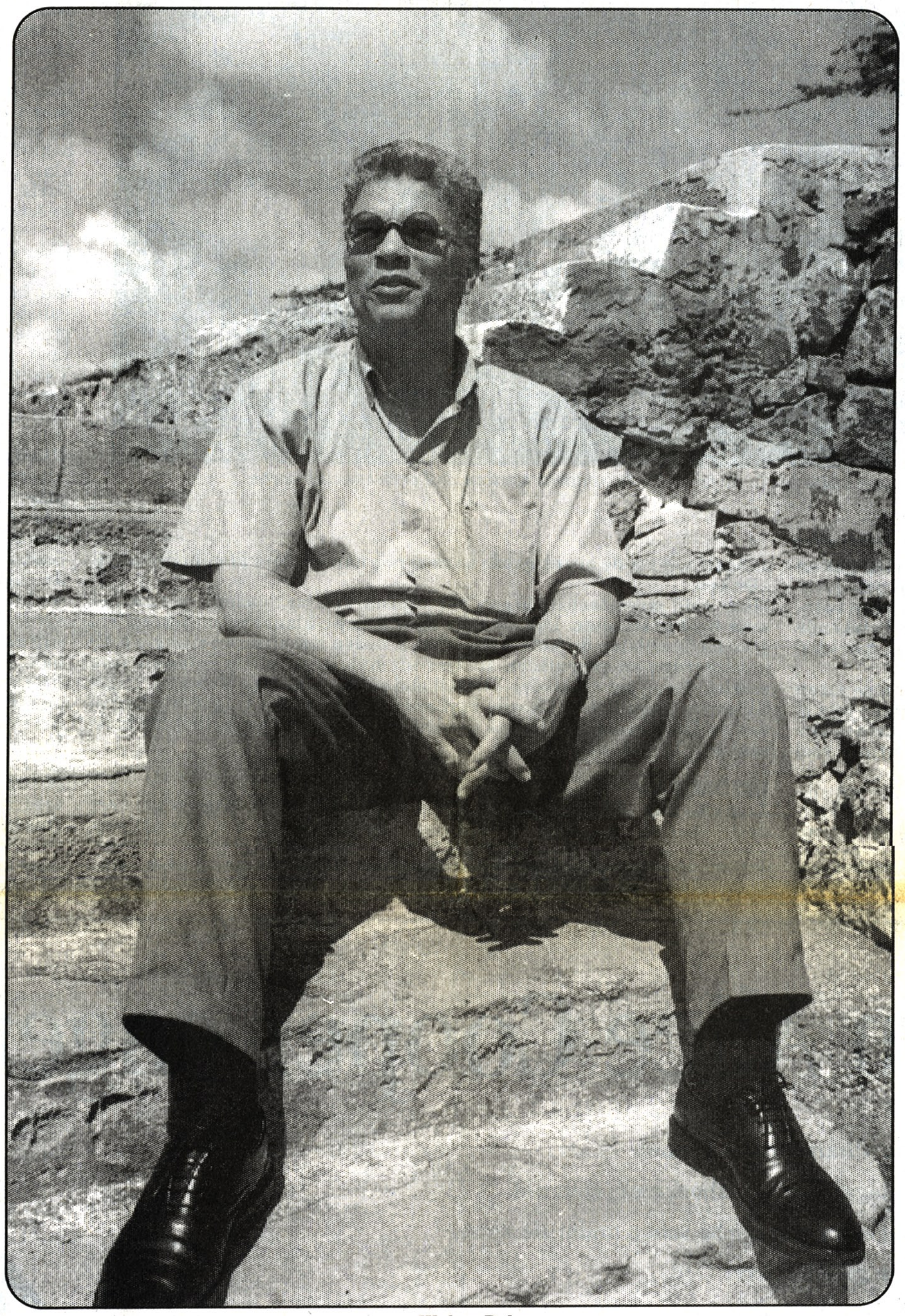
Walter Palm

Door Wim Rutgers

Het magistrale verhaal van Boeli van Leeuwen: 'Gelijk het eiland grenzen stelt' uit de bundel 'De taal van de aarde' kwam in mij op toen ik de poëzie van Walter Palm (her)las. Zowel voor Boeli van Leeuwen als Walter Palm is het eiland het beginpunt bij uitstek, een blijvend referentiepunt, maar niet het eindpunt. Zo schrijft Boeli van Leeuwen over zowel de ruimte als de beperktheid van zijn eiland Curaçao: "Gelijk het eiland grenzen stelt aan mijn schreden, zo stelt het grenzen aan mijn denken en dromen. Het eiland dwingt tot tucht in het denken." (151) En Walter Palm schrijft in 'Non plus ultra', een aan kunstbroeder en naamgenoot Jules de Palm opgedragen gedicht: "Voor eilandbewoners / is het eiland het universum, / het universum het eiland." Maar dan komt de slotstrofe: "En daar waar de blik niet / verder reikt, is de horizon / is het einde, is de dood." (29)

Walter Palm (1951) studeerde wiskunde en muziekwetenschappen, was docent op Curaçao, en is nu als Senior Beleidsmedewerker op het Ministerie van Binnenlandse Zaken in Den Haag onder meer belast met het Nederlandse minderhedenbeleid. Maar daarnaast is hij schrijver van enkele verhalen en dichter van een klein poëtisch oeuvre dat gekenmerkt wordt door uiterste precisie en woordeconomie. Na een Engelstalig debuut en een Papiamentstalig vervolg, beperkte Walter Palm zich daarna tot het Nederlands. Hij publiceerde in het Engels *'Winds of words'* (1978), in het Papiamentu *'Un boka di poesia'* (1983) en in het Nederlands *'Genesis en Apokalypse'* (1980), *'Palmblad'* (1990) en *'Avondmuziek'* (1997). Ter gelegenheid van de tentoonstelling 'Ilimita den limitashon' in het Curaçaos Museum verschenen zijn 'verzamelde gedichten' onder de neutrale titel 'Poetry, Poesia, Poëzie 1971 - 2000'. Hierin zijn de genoemde bundels opgenomen, aangevuld met 'Minaretten en Miniaturen', 'Afscheid' en een 'Toegift', een uitbreiding met iets meer dan de helft van het reeds eerder gepubliceerde werk.

Walter Palm debuteerde in 1971 in het tijdschrift 'Watapana' maar dat was met slechts twee Engelstalige gedichten, waarvan het eerste maatschappijkritische 'Little tin soldiers' niet meer in een latere bundel werd opgenomen. Het lijkt me dan ook niet juist om Walter Palm als Watapana-dichter te classificeren. Veeleer hoort hij tot de dichters rond het enkele jaren later opgerichte 'Kristóf', waarin maatschappelijk engagement gemeten wordt aan persoonlijk-poëtische kwaliteit.

Van de eerste drie bundels wordt wel eens gezegd dat ze een drieluik zouden vormen, als een centraal schilderij met twee zijpanelen. Maar dan zouden Winds of words (1978) en 'Un boka di poesia' (1983) als omlijsting moeten dienen voor de centraal te plaatsen bundel 'Genesis en Apocalypse' (1980). Het is natuurlijk wel een verleidelijke gedachte: drie bundels in drie verschillende talen, maar herlezing deed me niet die thematische en compositorische eenheid ontdekken die een drieluik vereist. Walter Palm schrijft losse op zichzelf staande gedichten, die uitgaande van detailbeschrijvingen zelfstandig verwijzen naar iets universeels.

'Winds of words' bevat korte gedichten als impressies en gedachteninvallen, woorden die van alle kanten komen aanwaaien en de dichter inspireren, invallen van binnenuit en indrukken van buitenaf. Woorden kunnen als de wind 'leeg' zijn en zinloosheid weergeven. De inspiratie wordt gevormd door de natuur van het eiland maar ook door de wereld daarbuiten, door het heden en het verleden tot in mythische voortijden. De bundel met zijn korte gedichten, vrije verzen en woordeconomie zou ik vooral willen beschouwen als de eerste vingeroefeningen van een dan nog relatief jonge dichter.

De tweede bundel 'Genesis en apocalypse' heeft meer structuur, waarin twee lijnen te ontdekken zijn. Eerst is er natuurlijk de grote tijdscyclus, zoals de titel al aangeeft, van het allereerste begin tot het einde der tijden. Er is ook de kleine cyclus van een etmaal, van de ochtend, de middag, de schemering, de avond en de nacht. De gedichten bewegen zich tussen de polen optimisme en pessimisme, maar een balans wordt niet bereikt. Het harde Curaçaose klimaat, de felle onbarmhartig scherpe zon, de hitte en de ondergang domineren de woordkeus en de beelden. De op het eerste gezicht lieflijke titel 'Serenade' blijkt ironisch: "Een serenade ook / voor deze verdwaalde voodoo-koning. / Somber bespeelt hij zijn calculator. / Nul komma nul / de uitkomst van zijn bestaan." (10) In 'Dilemma' blijkt geen werkelijk intermenselijk contact mogelijk: "Als de wind met losse bladeren / speel ik met je woorden. // Blabla ik zou je zo om kunnen blazen / maar dan bleef ik weer alleen. // Daarom blaten wij verder." (11) Het Zuid-Amerikaanse militaire heldendom met zijn talrijke standbeelden als concretisering van dat heroïsme wordt belachelijk gemaakt. Palm ziet "de fiere ruiter op zijn vurige ros onder de felle zon" als een anachronisme van de moderne tijd. Waartegen heft die trotse ruiter zijn zwaard eigenlijk op? Tegen de duivelse zon of tegen de duiven die spottend zijn epauletten bevuilen, of tegen de opdringerige auto's die hem omsingeld hebben? De 'sprakeloze uit het veld geslagen held' heeft geen boodschap meer voor deze moderne tijd. (14)

De derde bundel, 'Un boka di poesia' is vergeleken bij de tweede bundel veel positiever, opgewekter, met wisselende stemmingen rond de natuur van Curaçao, maar bevat ook gedichten over de dood. Walter Palm toont twee gezichten van het eiland met zijn luxe en zijn ellende: 'Un isla ku dos kara. / Un ta hari / un ta yora' (16) Als in het gedicht 'Tres den kabes' beschrijft Palm hier volkser onderwerpen op een lichtvoetiger manier dan in de andere talen.

Walter Palm schrijft zijn in- en uitvallen, zijn gevoelens en ervaringen, zonder dat hij een allesoverheersend thema steeds herhalend bezingt. Als in 'Crisis' fungeert het dichten als "een windschuwe plek", een mogelijkheid tot recuperatie, "om in de luwte / op adem te komen, te / filosoferen, afstand / te nemen" (28) In alle verscheidenheid zijn daarbij het eiland, de zee en het strand, wolken en luchten de steeds terugkerende elementen. In 'Gesprek aan het strand' heet het dat "onze zwerftochten / toch hier zullen / eindigen, op de navel van Zuid- / en Noord-Amerika, // waar onze / navelstrengen begraven zijn." (28) Het eiland is hier metafoor van de oorsprong, niet zozeer het concrete eiland met zijn problemen van alledag. Walter Palm schrijft geen sociale protestpoëzie, maar gedichten die ontstijgen aan de problemen van de alledaagse actualiteit.

BUNDELS

Walter Palm schrijft overwegend korte gedichten. In 'Avondmuziek' komt een relatief lang gedicht, het centraal in de bundel geplaatste titelgedicht, over multiculturaliteit voor. Na het Lof van de nonnen met hun melodieën uit Rome en Roosendaal, klinkt er een Antilliaanse wals door de nachtelijke straten: "het weeë ritme van hemelse gezang vervangen door de sensuele syncope." Maar die wals gaat op zijn beurt over in een vlammende tumba: "En Rome, Roosendaal, Ghana. Guinee en / Curaçao zijn takken / van één boom, woorden / op één pagina, vijf vingers / van één hand, de fluwelen / handschoen van de nacht." (26) Dit gedicht behoort tot Walter Palms beste. Trouwens, ik vind de wat langere gedichten in het algemeen bepaald niet de slechtste. Het eiland, zijn natuur en de liefde staan centraal in diverse gedichten van de prachtige bundel 'Avondmuziek'. In 'Een boom aan het strand' worden die motieven met elkaar verbonden. Zoals de wortels van een boom bij elk vloed 'omhelsd' worden door de zee, zo is het misschien ook bij mensen, bij jou en mij, "het spel van avance en retireren." (28)

In 'Palmblad' blijkt de eilandelijke natuur aangetast: bederf vervangt schoonheid, de natuur is hard als in 'Stilleven' met zijn fel witte huis tegen staalblauwe lucht en sidderende hitte. De stilte is die van een stilte voor de storm: "Hoe spring ik door brandende hoepel." (21) Het tropische klimaat is niet lieflijk maar meedogenloos hard.

Dezelfde gevoelens spreken ook uit latere gedichten in de afdelingen 'Minaretten en Miniaturen', 'Afscheid' en 'Toegift'. De miniaturen zijn wat het woord al aangeeft: kleine schilderijtjes van woorden, die wisselende stemmingen weergeven. De kracht van de korte gedichten zit hem in de metaforiek. Enkele constituenten van 'Afscheid' zijn vergankelijkheid, tijdelijkheid en de voorbijgaandheid van liefde, geluk en leven. Het vijftienvoudige afscheid speelt met een idee, afscheid als thema, dat van alle kanten omcirkeld wordt. Walter Palm werkt hier met tegenstellingen als vriend en vijand, realiteit en dromen. Lichtvoetige ernst is het resultaat. In 'Toegift' worden we geconfronteerd met de dood van de vader, de natuur en relatieproblematiek.

Uit deze latere gedichten blijkt een zelfde grondhouding als uit de vroegere gedichten. Daarin is Walter Palm heel consistent. Zouden deze gedichten dan ook wel gemist kunnen worden? Nee, bepaald niet. Want die levenshouding wordt niet alleen maar steeds opnieuw, maar ook iedere keer weer op een nieuwe manier verwoord.

Het debuut van Walter Palm in Watapana:

Little tin soldiers

The crowd is staring at me
My tie is too short
See them looking
See them laughing over me.
Hey, who did you kill today?

They want me to become
their little tin soldier,
so they can play with me
in Vietnam, Curaçao
and so on.

The guitar weeps,
'cause he's guilty too.
Wheeping guitars
do sound nice.
Here comes the piano too.

(Watapana jrg. 3, nr. 4, juli 1971, p. 6)

CONCLUSIE

Lezen en herlezing van Walter Palms 'verzamelde gedichten' maakt een overzicht van dertig jaar dichten nu mogelijk. Alles staat nu immers mooi bij elkaar. Al lezend en vergelijkend stuitte ik op een nieuw element dat me nogal verbaasde. Ik ken de steeds opgewekte, altijd goedlachse Walter Palm al jaren als persoon, maar nu zag ik plotseling een heel andere kant van hem als dichter. Ik heb het slot van de bundels er eens op na gelezen en vergeleken en ik ontdekte tot mijn schrik dat ze alle in mineur eindigen. 'Palmblad' eindigt met de dood. 'Avondmuziek' begint en eindigt met de liefde, maar het positieve begin wordt aaan het einde volstrekt negatief. Dat 'de duivelse melancholie' de slotwoorden van de hele bundel vormen is exemplarisch. Ten tweede viel me bij herlezing op dat er in Walter Palms gedichten erg veel natuur en erg weinig mensen voorkomen. Er is weliswaar herhaaldelijk sprake van een geliefde, familie of een kunstbroeder of - zuster, maar overige mensen zijn afwezig. Ik realiseerde me dat deze poëzie eigenlijk veel harder van toon is dan ik me herinnerde.

Ze spreekt me bijzonder aan omdat Walter Palm zich nooit verliest in insularisme. Wel spreekt uit zijn gedichten, ondanks zijn al jarenlange verblijf in Europa, een sterke identificatie met zijn eiland Curaçao. Dat heeft hij gemeen met talrijke andere auteurs. Maar Walter Palms poëzie houdt - net als het proza van Boeli vvan Leeuwen - niet bij de kust van het eiland op, maar richt ook de blik op wat in de grote wereld buiten het eiland in het verleden plaatsvond en in het heden gebeurt. Het eiland is nooit meer dan een deel van het universum van de dichter. De woordprecisie en beeldenrijkdom blijken de garantie dat ook gedichten van dertig jaar geleden nog modern aandoen en hun waarde ook voor nu niet verloren hebben.

Walter Palm: Poetry, poesia, poëzie 1971 - 2000
Uitgave ter gelegenheid van de opening van de expositie
'Ilimitá den limitashon'
in het Curaçaosch Museum op 27 augustus 2000
50 pagina's